

Forfatter: Knudsen, Jakob

Titel: Digte

Citation: Knudsen, Jakob: "Digte", i Knudsen, Jakob: *Digte*, udg. af Ejnar Thomsen , 1938, s. 79.
Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-knud08tom-shoot-idm140058960394816/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Digte

OPLYSNINGER

Af Samlingens 23 Stykker har 5 kunnet udgives efter Forfatterens paagældende Manuskripter, hvis Ortografi og Interpunktion er fulgt, bortset fra stiltiende Rettelse af sahenbare Hastværksfej! o.l. Endnu simpleere har Op-gaven været m. H. t. det Digt, som er taget fra Romanen „En Ungdom“. For de resterende Numre er Tekstgrundlaget i 1 Tilfælde et Manuskript af ukendt Haand, i de øvrige 16 de filologisk vilkaarlige Forstetryk (der oftest er de eneste) i Tidskrifter m. m.; Skilletegn og navnlig Staveformer ar i hvert af vedkommende 17 Digte reguleret under Vejledning af Forfatterens nærmest samtidige Bøger og tilgængelige Originalmanuskripter. Bl. a. fordi disse ikke er ganske fri for Selvoverensstemmelser, har adskillige Spørgsmaal maattet afgøres uden fuld Sikkerhed. Dog skulde de her meddelte Redaktioner give et i det væsentlige paalideligt Billede af Jakob Knudsens ydre Skrivemaade gennem 35 Aar, ogsaa af dens smaa Inkonsekvenser, f. Eks. i Brugen af stort eller lille Begyndelsesbogstav ved substantivisk fungerende Ikke-Substantiver.

Hans Tegnsætning repræsenterer alt i alt trokket Troskab mod skolegrammatiske danske Principper, uden nævneværdigt Haug til logisk eller rytmsk motiverede Egenheder. Derimod afspejler hans Retskrivning (berunder Markeringen af visse betoede Vokaler) nogen Udvikling, med kende-lige Skel omved 1884 og 1890 samt kort efter 1900. At hvert enkelt Stadium — treds de for antydede Momenter af Vælken — vidner om en ret vellykket Stræben efter Fasthed, maa formentlig opfattes som en Ytring af Jakob Knudsens kendte Sans for Tvang paa de mere udvendige Livsomraader.

Forkortelserne i de følgende Oplysninger vil alle være umiddelbart for-staaelige. Mellem Side- og Linjetal er der sat Komma; Linjetælling nedenfra er betegnet ved Tilføjelse af n.

For mange Slags Bistand ved Samlingens Tilrettelæggelse og Kommen-tering takkes først og fremmest Forfatterens Enke, Professorinde *Hoiga Knudsen*, f. Bek, dernæst Højskoleforstander Holger Begtrup's Enke, Fru *Johanne Begtrup*, f. Lange, og Bibliotekar *H. G. Topsoe-Jensen*, desuden Seminaric-lærer *Einar Boesen*, fuv. Skoledirektor *Chr. Buur*, cand. mag. *August Heffding*, Lektor *Svend Norrild*, fuv. Gardejer, cand. theol. *Kr. Rask*, Professor, Dr. phil. *R. Spærck* og fuv. Provst *E. K. Thyssen*. — Af den eksisterende Jakob Knudsen-Litteratur, der selvfølgelig er brugt i vid Udstrækning, har *Edith Ortmann-Nielsen's* Bibliografi og *August F. Schmidt's* „Randbemærk-ninger“ m. m. været praktisk nyttige.

INDLEDNING. — VI, 8—11. Strofen er overleveret i f. g. Form: „En Aften, da jeg ned fra Væggen tog [drog?] / Min gamle Harpe, sært dens Strænge dirred, / Og da med Skjaldshaand jeg paa den slog [i den tog?], / Hélt underligt dens Toner mig forvirred.“ Maa ske Begvadelsen af et alvorligt Digt, maaske blot Optakten til en Slægt Askov-Revu, som S. Madsen-Myydal (Elev paa Højskolen i Vinteren 1824—85, siden Realskolebestyrer i Tarm, død 1924) muligvis har arbejdet med paa. Melodien synes at have været omtrent saaledes:



HRR BECTRUPS HAAR. — Hidtil utrykt. — Tekstgrundlag: Forfs Ms. (6 Foliosider, gotiske Bogstaver, udateret), der findes paa Det kgl. Bibliotek, men i øvrigt har tilhørt en afdøde Højskoleforstander Holger Begtrup, i hvis „Jakob Knudsen“ (1918) den paagældende Verspøg omtales (S. 92) som „et meget langstrakt Digt om mine Hovedhaar, som allerede dengang viste stærk Tilbøjelighed til at falde af, og om de ubyggelige Følger, det angivelig fik, da jeg blev smurt ind i en kraftig Haarelixir“. — Tilblivelsestid: næppe før Dec. 1878 og næppe efter Marts 1879, i J. K.s 2. og Begtrups 3. Studenteraar; disse Grænser naar man til som overvejende sandsynlige ved at kombinere Digtets Hentydning til Det kgl. Teaters Opførelse af Operaen „Tryllehejsten“ (8, 8—9) med Oplysninger S. 133—35 og 145—47 i „Holger Begtrups Levned, fortalt af ham selv“ I (1929).

Tekstbemærkninger. — 3, 16: *Hvorpaa*, først skrevet *Deræss*. — 3, 22: Ms. har Komma efter *endnu*; Rettesen til Kolon begrundet i J. K.s sædvanlige Tegnapraksis. — 4, 4: Ms. har *klippet*; Rettesen til *klipped* begrundet i Digtets ellers gennemførte *d*-Endelse i Perfekt. Part.. — 4, 9: Ms. har et — vistnok pausemarkerende, men afgjort meningsforstyrrende — Komma efter *Dun*. — 4, 19: *Brodren*, først skrevet *Begtrup*. — 5, 7: *sig*, først skrevet *saa stor*. — 5, 21: *sagte*, først skrevet *vilde*. — 5, 6a: Ms. har Komma efter *Længden*; jfr. ovenfor om 4, 9. — 6, 1: Flertalsformen *Vare* vistnok forsætlig. — 6, 6a: Stavemænd *gandske* vistnok forsætlig. — 7, 1: *var gaaet efter*, først skrevet *havde fulgt*. *Ord*, først skrevet *Raad* (ligesaa 7, 17). — Nogle af Afsnitmærkningerne har kun tvivlsom Hjemmel i Ms.

Realcommentar. — 3, 1—2: Holger Christian Begtrup (1859—1937), Prestesøn, f. i Birkersød, Student 1876, cand. theol. 1880, fik 1883 Universitetets Guldmedalje for en filologisk-mythologisk Afhandling med islandsk Emne, Lærer ved Askov Højskole 1882—95, grundlagde Frederiksborg Højskole 1895 og ledede den til 1925; landskendt Foredragsholder,

fremragende Kender og Udgiver af Grundtvig, fittig Skribent, navnlig som Aandshistoriker og Levnedstegner. Hans Bøg om J. K. (1916) bærer Præg af hans o. 40-aarige fortrolige Venskab med Digteren — et Forhold, hvorom ogsaa hans „Levned“ (I—II, 1929) indeholder adskilligt (se især I, S. 147—53). — 3, 7—13: Om Begtrups „oldnordiske“ Interesser, se foregaaende Note og hans „Levned“ (I, S. 77, 83, 114—16, 127, 170, 173—75 og II, S. 9, 27) samt Indledning og Noter til „Axel Orløks Brev til Holger Begtrup“ (1924). At han omved 1878 har haft ungdommelige „Lærde“ Planer, er troligt; men selvfølgelig maa Artydningen af hans forrykte Etymologier opfattes som en drillende Overdrivelse. — 3, 14—15: Begtrups gennem P. A. Rosenberg tidligt vækte Kierkegaard-Interesse har væppe været saa personlig som den, J. K. kom til at nære fra o. 1887 (jfr. Begtrups „J. K.“, S. 123, og en Meddelelse af C. S. Nygaard i „Kristeligt Dagblad“, 29/8 1937). Det ironisk karakteriserende *hyggelige* har vistnok ogsaa Brod med den unge Begtrup, hvis Yndlingsord det skal have været (jfr. Begtrup-Karikaturen Niels Heyndahl i J. K.s Roman „Den Gang“, 1916, f. Eks. S. 60, 67, 166). — 3, 17—25: Rasmus Nielsen (1809—84), fynsk Husmandssøn, Professor i Filosofi ved Kbh.s Universitet 1841—83, fik ved sin blændende Veltalenhed, ved sin Evne til populariserende Levnedegørelse af det abstrakte og ved sin Tænkings naturlige Korrespondens med Tidens Behov stor Betydning for den dannede Almenhed; endnu i Slutningen af 1870'erne stod der en vis Glans om hans Skikkelse, skønt hans Stjerne da gennem en halv Snæs Aar havde været i Dalen. Han var begyndt som Hegelianer og holdt fast ved sin tyske Meeters dialektiske Form, ogsaa efter at han var kommet under af-gørende Indflydelse af Kierkegaard og derpaa — i sine senere Faser — havde nærmet sig Grundtvig. Denne hans Udviklingskurve maatte bl. a. tiltrække grundvigske Studerende; hans Forelæsninger er utvivlsomt blevet imøde-set med Forventning af haade Begtrup og J. K., vel ikke mindst af den sidste, der oprindelig vilde have været Magister i Filosofi og endnu efter sin teo-logiske Embedseksamen 1881 gjorde et kortvarigt Forsøg i den Retning (jfr. J. K.s Artikel i „Nationaltidende“s Aftenudgave, 5/8 1916, og Begtrups „J. K.“, S. 71—72, 83, 87, 96—100). Digtet her er et tungt humoristisk Ud-tryk for hans Skuffelse over den berømte Professor. J. K.s Trang til positiv Kristendom er ikke blevet stillet af Nielsens Syn paa Tro og Viden som to absolut inkommensurable Principper, der just i Kraft af deres indbyrdes Uens-artethed kan rummes inden for samme Sjaeloliv, og ikke heller har den land-lige Students solide Realitetssans kunnet lade sig nøje med at høre Aaben-baringen eller Troens Paradoxs bestemte som „Aandsvirkelighed, Virkelig-hed for Aanden“; i „Christelige Foredrag“ (1893, S. 77) er der med rene Ord taget Afstand herfra. Hvad nu Begtrup angaar, oplyses det i hans „Lev-ned“ (I, S. 133—35), at han over for Nielsen har reageret omtrent som J. K.; visse Erindringsforskydninger — en højst tilgivelig Følge af senere Stand-

punkter — er dog ikke udelukket. Faktisk ofrede han den Nielsen'ske „Dualisme“ mere Tid og Interesse, end han af Eksamenstest var nødt til: deltog som Res i en grundtvigsk Studenterårliges Samtale om den og fulgte som Ekskus Professorens Forelæsninger over Religionsfilosofi. Denne hans Kredsen om, hvad J. K. maas formodes straks at have afvist som sig uvedkommende, er Beggrunden for Digtets Satire over den tyndnaarede Bogsluger. — 4, 4: Hvad Begtrup meddeler i „Levned“ (I, S. 128): at han lod sit Haar vokse langt for at ligne Digterpræsten Hostrup, hvem han kom hos og beundrede, har J. K. næppe vidst, siden det ikke er brugt. — 4, 8: Den humoristisk-episke Formel *Ej anderledes* gaar i dansk Litteratur tilbage til Holbergs „Peder Paars“ (se I. Bogs 3. Sang, Vers 19, hvor Vendingen i en Anmærkning paralleliseres med *Haud aliter*). — 4, 16: Erik Worm Begtrup (1864—1928), Holger B.s yngste Broder, død som Præst i Holtug paa Stovnis, er karakteriseret i „Levned“ I, S. 72—73 og 75. — 4, 16—31: Dette foregaar i Birkerød; Begtrup flyttede hjemmefra til Kbh. i Sept. 1877, saa Digtets Handling synes henlagt til hans Rusaar (1876—77). — 4, 18: Den overflødige Relativsætning er typisk for den Omstændelighed, der er et stadig genkommende humoristisk Virkemiddel i Digtet (se f. Eks. 4, 19 og især 6, 13n—8n). — 4, 29: *Om ikke ligejævn, dog indirekte* synes ikke at være citeret fra Nielsens Skrifter; Vendingen er imidlertid central i J. K.s massive Kritik af Professoren (jfr. Noten til 3, 17—25). — 5, 3—10: *Med Banyantræ* (Banyan) menes et eller andet af de ostindiske Figentræer; flere Arter af dem har Lufttræder, der udspringer fra Grenene, ofte naar Jorden og kan blive ligesom Stammer; ogsaa det i populær Terminologi noget for udstrakt anvendte Banyan-Navn samt Guramiudvindingen (6, 4) passer om adskillige Arter, Banyan-Lignelsen findes næppe i noget af Nielsens Arbejder; men Indfaldet turde ligge en vis Side af Professorens Forelæsningsstil ret nær. At Nielsen fra sin høje Aandsverden har *skuds Lufttræder ned i Jorden*, hentyder formentlig til hans matematiske og naturvidenskabelige Indsigt, som han havde erhvervet for at faa et mere reelt Indhold end det Hegel'ske i sin Filosofi. Om hans „Aandsvirkelighed“ (som han stavede *uden* Bindestreg), se Noten til 3, 17—25 samt f. Eks. hans „Om Hindringer og Betingelser for det aandelige Liv i Nutiden“ (1868). S. 172—73 og 303—04. — 5, 12: Her spores en svag bibelsk Reminiscons (1. Joh., 4, 1), desuden maaske J. K.s Erindring fra en Nielsen'sk Forelæsning; „Den propædeutiske Logik“ (1845) ender saaledes: „Naar det ... bedder i Religionens Sprog: prøver Aanderne! saa hedder det i Logikens Sprog: *prøver Ideerne!*“ — 5, 9n—3n: „Tveheden“ i den udkastede Plan skal svare til Nielsens „Dualisme“. — 5, 1n: Mansfeld-Büllner og Lassen (J. K.s Stavemaade ukorrekt) var to Fabrikanter, der i sin Tid slog „Brama Live-Elixir“ op med paa-gaaende Dygtighed; en Vise om dette Universalmiddel i Casinos Nytaarsrevu 1872—73 sættede — trods sin Ironi — Reklamen, ligesaa, et indlagt Elixir-

Nummer i Farce-Operetten „Malabarenken“ sammesteds et halvt Aars Tid efter. Visen har sagtens været kendt af J. K., Jfr. Christensen og Henriques: *Stroget* (1931), S. 217—19. — 7,6—8: Den opstillede Modsætning mellem *større Legemer* og *mindre Legemer* har Cyldighed for en ydre Forskel mellem den kraftige J. K. og den spinkle Begtrup, men maa her forstaaes som et Udtryk for Forfs Tillid til sin primitivt rodfaste Bondenarns menneskelige Overlegenhed over for den mere forfinede Vens flagrende Kulturtype — en Vurdering, som Begtrup egentlig tiltræder (se „Levnød“ I, S. 146—50). — 7,9: *Hoortorskræften* er dels en slem Brander, dels en Hentydning til Nielsens naturvidenskabelige Orientering. — 7,9—11: Skildringens frem-og-tilbage parodierer en Nielsensk Tankegang som denne: „Aandsvirkeligheden gaar fra det Indre gennem det Ydre tilbage til det Indre, saa at dens afgjørende Kjendemerke altid maa søges i det Indre“ („Om Hindringer og Betingelser for det aandelige Liv i Nutiden“, S. 304). — 7,18—20: De to Virkeligheder, der er Tale om, er Erkendelsens ydre Virkelighed og Troens „Aandsvirkelighed“. — 7,20—In: Den vage Udtryksmaade om noget eksakt antyder den Tvivl, som J. K. — sammen med mange andre Studerende — nærrede om Grundigheden af Nielsens matematisk-naturvidenskabelige Orientering. — 8,8—9: Mozarts Opera „Trylledojten“ opførtes efter flere Aars Henlæggelse atter paa Det kgl. Teater $\frac{1}{10}$ 1876 og gik i den paagældende Sæson 9 Gange, hvilde saa 1877—78, men optoges igen 1878—79 og gik da 6 Gange: $\frac{13}{11}$, $\frac{13}{12}$, $\frac{8}{12}$, $\frac{17}{13}$, $\frac{25}{5}$, $\frac{11}{1}$. Da J. K. og Begtrup indtil Sept. 1878 kun havde flygtig Berøring med hinanden, er et fælles Teaterbesøg i 1876—77 lidet sandsynligt. Operaen gjorde især Lykke p. Gr. a. Frk. Augusta Schous Stemmepragt i Rollen som Natens Dronning. — 8,10—11: Ogsaa Begtrup-Karikaturen Niels Havadahl i „Den Gang“ (1916) ynder at vænde *Måtte* ved de mærkeligste Lejligheder (se S. 62, 123—24). — Forf.mærket dannet af J og C, o: Jakob Christian. — Jfr. Indledning VI, 11n—4n og IX, 10n—6n.

BENT KONGEBRODER. — Tekstgrundlag: I. Tryk i „Historisk Maanedsskrift for folkelig og kirkelig Oplysning“, 1884, III, S. 257—79, 2. Tryk i „Udberup Højskoles Aarskrift“ for 1933, med kort Indledning af Johanne Hjortdal. — Tilblivelsestid: sandsynligvis Foråret 1884. — Omtaler af Digtet: I „Nationaltidende“s Aftenudg., $\frac{3}{4}$ 1916, kaldes J. K. det „min digteriske Debut“ og „det første digteriske Arbejde, som mit Hjerter var med i“; se ogsaa Indledning, VI—VII, IX—X. Endvidere henvises til Begtrups „J. K.“, S. 176—78, og navnlig til Svend Norrilds „J. K.“ (1935), S. 124—25. — Digtets Kilder: forømmelig „Knytlingsaga“, som Forf. nok har læst i C. C. Rafns Oversættelse (II, Bd. af „Oldnordiske Sagaer ...“, 1829), og Ælnoths latinske Knud den Hellige-Biografi, rimeligvis studeret i J. S. Jacobsens Fordanskning (1874); disse to Bøger nedenfor anført som henholdsvis Knytl. og Æln. Saxo er af J. K. kun be-

nyttet periferisk, ligesaa nyere historiske Fremstillinger. Den følgende Kommentar, der væsentlig gaar ud paa at antyde Digtets Forhold til Kilderne, forudsætter almindeligt Kendskab til de traditionelle Beretninger om Knud den Hellige og hans Broder Bent (Benodiet).

Realkommentar. — 9, 3: Næmlig $\frac{3}{4}$ 1086, Dagen før de to Brødres Død. — 9, 4: Jfr. Knytl. 238, 6—8; Brødrenes følgende Samvær uden Kildehjemmel. — 10, 2—13: *Æsbørn* (Asbjørn) *Jarl*, Svend Estridsøns Broder og altsaa Knuds og Bents Farbroder; om hans List m. m., se Knytl., Kapitel 51—53. — 10, 9: *Mejlarsund* = Lillehølt. — 10, 19—22: Jfr. Knytl. 237, 9—15 og 240, 2a—241, 3. — 11, 2—4: Jfr. *Æln.* 17, 10—19. — 11, 15: *tar ikke ved*, ikke sjældent i poetisk og gammeldags Stil, se f. Eks. Strofe 11 af „Flugten“ i Winthers „Ejfortens Flugt“. — 11, 17: *Loov* = Orlov. — 11, 6a—12, 2: Jfr. Noten til 10, 19—22. — 12, 11a: Jfr. *Æln.* 14, 15—16 og Knytl. 196, 3—10. — 12, 10a: Den unge Knuds Kvindekærlighed antydes svagt hos *Æln.* 15, 19—20, og iflg. Knytl., Kapitel 31, har han heller ikke været sin Hustrus absolut tro. — 13, 1—23: Jfr. Knytl. 192, 6a—1a; den paagældende Sejr over Sember og Ester forherligedes af den islandske Skjald Kalv Moaresøn i et *Kvad*, der er gaaet tabt. — 14, 8: Jfr. *Æln.* 21, 3a—22, 4. — 14, 9: Jfr. Knytl. 215, 7—24; har J. K. villet antyde en vis Sympati hos Bent for Blod-Egil? — 14, 10: Jfr. f. Eks. Knytl. 201, 15a—9a. — 14, 11: Dette fremhæves navnlig af Saxo; jfr. dog ogsaa *Æln.* 15, 4—5 og 21, 7a—6a. — 14, 12—16: Jfr. Knytl. 241, 5a—3a. — 14, 17—28: Her synes J. K. at bygge paa nyere historiske Fremstillinger. Knuds skæbnsvangert lange Tøven med at rejse til Limfjorden, hvor den udbudte Ledingsflaade laa samlet, skyldtes, at han saa sig nødsaget til fra Slesvig at holde Øje med den paveljandske tyske Kæjser, Henrik IV, hvis besejrede Modkonge sammen med to høje Gejstlige havde søgt Tilflugt i Danmark. — 14, 4a: *sit Skud* = sin Vej. — 14, 3a: Jfr. Knytl. 222, 3—10. — 14, 2a—15, 6: Jfr. Knytl. 222, 16—225, 10a. — 15, 7—20: Jfr. Knytl. 225, 15a—226, 9a og *Æln.*, Kapitel 15—17. — 16, 9—18, 2: Jfr. især *Æln.*, Kapitel 7 og 9. — 18, 3—23: Jfr. Knytl. 241, 6—26; men J. K. har ændret ved Kronologien. — 19, 3: Næmlig $\frac{3}{4}$ 1086. — 19, 4—30: Jfr. Knytl. 244, 5—245, 1. — 19, 2a—20, 7: Jfr. Knytl. 245, 9a—7a; af en lille Antydning er der skabt en levende Situation. — 20, 8—17: Jfr. Knytl. 245, 1—4. — 20, 18—21, 2: Jfr. Knytl. 245, 7—10 og 245, 7a—5a samt 243, 8a—2a. — 21, 3—7: Synes at savne Kildehjemmel. — 21, 3—15: Jfr. *Æln.* 34, 13a—7a og Knytl., Kapitel 55; J. K. har her med god kunstnerisk Virkning foretrukket *Æln.*s Rø for Knytl.s episke Bevægelse. — 21, 14a—13a: Jfr. *Æln.* 34, 7a—5a. — 21, 10a—25, 5a: Jfr. Knytl. 245, 1a—247, 5a. — 22, 5—6: Harald Balslev fortæller i „Udberup Højskoles Aarskrift“ fra 1933 (S. 15), at J. K.s Oplæsning af Digtet gjorde det „saa mærkelig nærværende, dels ved hans egen stærke Grebthed“, dels ved hans bredt vendsysseliske Gængselse af Ejvind Bævrø's Replikker, f. Eks. „vi

sjre". — 25, 4a—26, 18: Jfr. Æln. 37, 12—20; J. K. har med Held forholdt sig ydret: frit til sin Kilde. — 26, 14—17: Jfr. Knytl. 247, 5a—248, 12; det summariske Referat af Kildens detaljerede Meddelelser forbereder den afsluttende Koncentration om Bent. — 26, 15a—29, 15: Aldeles frit fra J. K.s Side, undtagen 28, 4—17 og 29, 2—6, der forholder sig til Knytl. Kapitel 59.

KANTATE VED HOLBERGS-FESTEN — Tekstgrundlag: 1. Tryk (Konrad Jørgensens Bogtrykkeri i Kolding ved H. P. Warberg) er et omslagsløst lille Oktavhæfte paa 8 Sider; det findes i Det kgl. Biblioteks Smaastrykasamling og har været anvendt af Publikum ved den paagældende Fæst paa Kolding Højskolehjem ^{3/12} 1884, men er for Resten uden Aarstal. Dette Tryk (A) er fulgt m. H. t. Melhedsoverskrift, Afdelingsoverskrifter (Tredelingen ved Romertal dog fra nedennævnte Tryk B) og typografisk Opsætning af Stroferne (i B er de to Solosange i 8-linjede Strofer). I 2. Tryk (B), som findes i „Højskolebladet“ for ^{1/12} 1884 (Spalte 1073—79), er der visse Ændringer fra A; de er utvivlsomt foretaget af J. K. og betegner som oftest Forbedringer, hvorfor B i det hele er fulgt m. H. t. selve Teksten. For nævneværdige Uoverensstemmelser mellem de to Tryk er der redegjort nedenfor. — Tilblivelsestid: vistnok Efteraaret 1884. — Omtaler: Indledning, IX—X; Begtrups „J. K.“, S. 133—34 og 176; Norrilds „J. K.“, S. 177.

Tekstbemærkninger. — 31, 12: *krammed*; A har *krammede*. — 32, 14: *Han drønte*; A har *Det syntes ham*. — 32, 15: *Og for ham lød en Gude*; A har *Og sad ned i den Gude*. — 32, 18: *ved et Vindue*; A har *i et Vindue*. — 33, 12: *Vefn*; A har *Vejen*. — 33, 15: *hillement*; A har *hillemand*. — 33, 20: *Hans Ryg*; her er A undtagelsesvis fulgt; B har *Hvis Ryg*. — 33, 24: *Jeg så'e*; „Monsieur Christoffersen“; A har „Min gode Mons Christoffersen“. — 34, 1: *om Munden*; A har *i Søbc*. — 34, 4: *Vindue*; A har *Vindue*. — 34, 8: *Hønne*; A har *Høne*. — 34, 9: *fra Hørslev og til Kiel*; A har *fra Hørslev til Kiel*. — 34, 10: *i allerstørste H*; A har *med allerstørste H*. — 34, 18: *i Ring*; A har *i en Ring*. — 34, 19: *var saa stor*; A har *er saa stor*. — 34, 20: *At ej den lod sig sige*; A har *At ej den lær sig sige*. — 34, 21: *der „vidste det nok selv“*; A har *de „ved det nok selv“*. — 34, 22: *gionded*; A har *glæder*. — 34, 23: *tænker*; A har *tænkte*. — 35, 4: *ramt*; A har *varmt*. — 35, 4: *som han fik*; A har *han fik*. — 35, 14: *bydes*; A har *byder* (Trykfej!). — 36, 14: *gaar*; A har *gror*.

Realkommentar. — Ved Holbergs Komedier angiver Romertal Akt, Arabertal Scene. — 30, 8: *Holbergs-Festen*, nemlig paa Kolding Højskolehjem ^{3/12} 1884. Iflg. Referat i „Højskolebladet“, ^{1/12} blev Kantaten sunget i ét Træk af Askov-Elever under Komponistens Ledelse — som Intermezzo mellem et Foredrag af Holger Begtrup om Holbergs Ungdom og Oplæsning ved Jakob Knudsen af 8 Akter af „Jakob von Thybo“ (jfr. Begtrups „J. K.“, S. 132—34). Over 500 Tilhørere. En samtidig Holberg-Fest i Vejle samlede o. 400; ogsaa i Kbh. fejrede Grundtvigianerne Holbergs Minde (med Ho-

strep som Taler og P. A. Rosenberg som Oplæser). Paa Holbergs Kiste nedlagdes en Solvkrans „fra den danske Højskoleungdom“. „Højskolebladet“ staar fra $\frac{3}{12}$ til $\frac{10}{12}$ for en væsentlig Del i Holbergs Tegm. — 30, 5: Kompositionen findes i Det kgl. Biblioteks Musiksamling, Om Nutzhorn, se Noten til 48, 1—2. — 30, 9—10: *Gildet*, Festen $\frac{20}{7}$ 1747 ved Sorø ridderlige Akademi Genoprettelse, der blev økonomisk muligjort ved Holbergs Testamente; *Kongen*, Frederik V. — 30, 12: Holbergs Adelspatent er dateret $\frac{3}{3}$ 1747. — 30, 5n: Jfr. Kingos „Far, Verden, far vel!“ (1. Strofes 3. Linje). — 30, 3n—2n: Variation af kendt Talemaade, der gaar tilbage til Hippokrates. — 31, 3—4: Vel især Betydning til den ændrede Teatersmag, der foretrak Komedier i Destouches' slebne (og kedelige) Genre fremfor Molières og Holbergs grovere (og morsommere) Stykker; allerede under sin sidste Parisrejse (1725) vejrede Holberg den nye Måde. — 31, 7: Jfr. Holbergs bekendte Ord paa Dødslejet. — 31, 9—15: Ved den paagældende Socs-Fest blev Holberg ikke kendt værdig til at spise ved samme Bord som Kongen, hvad han dog formentlig har fundet i sin Orden. Hans vittelige Krænkelse skyldtes vistnok, at han ikke blev hvid Ridder. — 32, 4n—33, 8: *en Knegt*, Trøels i „Børselstuen“; *Husbond*, Corfitz sammesteds; jfr. I, 1 og I, 6—7. — 33, 5: *The de Boeuf*, ogsaa kaldet „Thé de viande“, Afkog af Kød til Brug for syge; i „Børselstuen“ I, 6 taler Corfitz om „The de Bu eller de Buk“, hvilket snarest maa udlægges The-Buh, s: Blanding af Affald fra sort, grøn og gul Te m. m. — 32, 9—14: Med Overgangsvendingen *Og paa min nye Liste* gøres Trøels til Foreviser af Figurer fra andre Holberg'ske Komedier end „Børselstuen“. — 33, 19—26: Jfr. „Jakob von Thybo“, II, 2 (Samtale mellem von Thybo og Jesper Oldfax). — 34, 1—8: Jfr. „Den Stundesløse“, I, 5—6 og II, 1 (Vielgeschrey). — 34, 2: Talemaaden „være baade her og der og Straaleneester tillige“, der formentlig er af folkelig (københavnsk?) Oprindelse, optræder i vor Litteratur i hvert Fald saa tidligt som 1836, men er afgjort ikke Holberg'sk (jfr. „Straaleneester“ i 2. Udg. af Kristiansens „Ordbog over Gadesproget“). — 34, 8: *Hønne*: denne Form bruges i „Den Stundesløse“ i Komædieudgaven 1731 og i visse senere Udgaver. — 34, 9—10: Jfr. „Gert Westphaler“ (1-Akts-Formen), især Scene 7—8. — 34, 11—12: Jfr. „Den politiske Kandestøber“. — 34, 13—24: Jfr. „Erasmus Montanus“, især II, 1, II, 3, II, 3—5 og IV, 4; *Holbergs egen Dreng*, Jakob. — 34, 4n—35, 4: Jfr. „Jeppe paa Bjerget“, især I, 3. — 35, 2—4: Om Holbergs personlige Kontakt med Bønder inden sin Godsejertid, se Morten Borups Dansk-lærerforeningsudg. af „Jeppe“ (1936), S. 22—23. — 36, 4n: Især Grundtvig.

FORAARSSANG. — Hidtil utrykt. Her efter Forf's udaterede Ms., der tilhører Fru J. K.. — Sandsynligvis skrevet i April 1835, kort efter Udstedelsen af den Finanslov, der for den almindelige Bevidsthed staar som vor første provisoriske. — Af Vidnesbyrd fra 1880'erne om, at J. K. har indtaget det blandt Datidens Grundtvigianere normale Venstrestandpunkt over for

Provisorierne, nævnes etpar ironiske Linjer om en Gendarm i et af hans engelske Rejsbreve („Højskolebl.“, 1886, Spalte 1595) og „En bitte Fortaal“ til „Den først af de castimarisk' Taaler ...“ (1887), især S. VII—IX. Se ogsaa Indledning, X, 2—5. — 37, 8: *for Veje af Sonderled*, først skrevet med *Vindens rappe Fied*. 38, 1a: *Folketakkens tone*, først skrevet *Folkets Jabel lyde*. — Ingen nærmere Oplysninger om Digtet har kunnet fremskaffes. Rytmen kunde tyde paa, at det har været skrevet til en bestemt Melodi.

PRINSESSEN OG JUNKEREN. — Hidtil utrykt. Her efter Forf.s daterede Ms., der tilhører Fru J. K.. — Muligvis skrevet omkring Grundlovsdag 1865. — Se Litteraturhenviisningerne under foregaaende Digt. — 39, 2: *udlæst*, først skrevet *alderstegen*. 39, 1a: *Lidt ind*, først skrevet *Og først*. — Ingen nærmere Oplysninger om Digtet har foreløbig kunnet fremskaffes. Som politisk Allegori er det ikke gennemsigtigt i Enkeltheder. Den utvivlsomme Hentydning i Strofe 5 til 1864 lader formode, at det forudgaaende drejer sig om Angrebene paa og Begrensningerne af Juni-Grundloven inden Nederlagsaaret, Strofe 5—8 skulde saa skildre Forfatningskampen 1864—66 og Strofe 9—11 udtrykke Folkefrihedens Videreleven som uovervindelig Idé, saa at Junkernes Sejr med den reviderede Grundlov kun er tilsyneladende. — 39, 2—13: Disse 3 Strofer er holdt meget nær op ad Hertz' „En deilig, ung Ridder i Lunden mon gaac“, 39, 15: *Haad*, gammelt Ord for *Haan*, bl. a. brugt i Grundtvigs Saxo-Fordanskning, 39, 1a: *Lidt ind i Hundedagens*; allerede i Aug. 1864 begyndte Forfatningskampen; *Hundredagene* gemmer vel et Skældord mod Junkerne, 40, 1: *Borgen*, Christiansborg, 40, 5—12: Disse 2 uklare Strofer kan maaske hentyde til Folketingsvalget (Bekræftelsesvalget) 4/6 1866, der ganske vist gav Sejr for Udkaestet til den reviderede Grundlov, men dog medførte, at Nejstemmeres Tal steg fra 36 til 46.

TIL MINE DANSK-LÆRLINGE ... — Om Forudsætningerne for det hidtil eneste Tryk („Kolding Folkeblad“, 27/12 1932) kan læses dels i denne Avis, dels i August F. Schmidts „J. K.“ (1936), S. 45. Skønt vedk. Tryk synes at grunde sig paa en 70-aarig Kvindes Hukommelse 46 Aar tilbage, frembyder det ikke nævneværdige Afvigelser fra det her benyttede (daterede) Forf.-Ms., der tilhører Fru Johanne Begtrup. — Digtet er en Tak til Askov Højskoles Pigehold 1886, der havde forset J. K. et Rejsetæppe, for han (14/7) tiltraadte sin Englandsrejse. Nedenfor er henvist til Parallelsteder i hans lidt senere Rejsbreve (jfr. Indledning, IX, 6a—4a). — 41, 3—12: Jfr. „Højskolebl.“, 1886, Sp. 1594—95; om J. K.s Dusforhold til sine Elever, se Holger Begtrups „De to unge Lærere paa Askov“ („Højskolebl.“, 1909, Sp. 1741—42), 41, 13—22; Jfr. „Højskolebl.“, 1886, Sp. 1596—97, 42, 1—5; Jfr. „Højskolebl.“, 1886, Sp. 1700—04, og Begtrups „J. K.“, S. 124. 42, 6—20: Jfr. „Højskolebl.“, 1886, Sp. 1891—92.

BRYLLUPSSANG. — Hidtil utrykt. Her efter et Fru J. K. tilhørende Ms. af ukendt Haand med Overskrift *Den 22de Septbr. 1887* (Dagen for J. K.s

Søster Marens Bryllup med Kobmand Kold i Løgstør). — „Forunderligt at sige“ er Grundtvigs Omdigtning af Ererons „Mit Hierte altid vancker“. — Se Indledning, IX, 8—10.

HAAB. — Efter Tidsskriftet „Danskeren“ I (1828—39), S. 1—2; Digtet sahnar altsaa det nye Askov-Tidsskrift. — I en Anmeldelse af Prøvenummeret („Højskolebl.“, 1888, Sp. 1265) betegner P. E. Blenzon J. K.s Digt som en Sfinks, der efter ægyptisk Skik ligger ved Indgangen, og erklærer, kun at forstaa Slutningen af det. — Se Indledning, VIII, 4—5.

JUL. — Efter „Højskolebl.“, 2^o/12 1888, Sp. 1601—03. — Melodiens Udsættelse skyldes maaske H. Nutzhorn. — Se Indledning, VIII, 13n—10n.

H. NUTZHORN. — Hidtil utrykt. Her efter Forf.s Ma., der tilhører Fru J. K.. — Skrevet til Nutzhorns 57-Aars-Dag, vistnok beregnet til at synges som Bjørnsens „Sangen har Lysning“, hvortil Nutzhorn har komponeret en Melodi. — 48, 1—2: Heinrich von Nutzhorn (1833—1925), københavnsk Lægesen, cand. theol. 1860, knyttedes 1862 til Rødding Højskole, flyttede 1865 med til Askov, hvor han var Medbestyrer til 1921. Skattet Historielærer, men navnlig kendt som Sanglærer og Komponist; Elev af A. P. Berggreen. En instruktiv Artikel om ham af Jens Aarbo findes i „Højskolebl.“, 1903, Sp. 225—42. — Se Indledning, IX, 8—10 og X, 11n—9n.

AFTENVERS. — Efter F. F. Falkenskjernes og Morten Pontoppidans Tidsskrift „Tidens Strøm“, 2^o/12 1890, S. 77—78; i de sædvanlige Sangbogs-tryk er 4. Strofe udeladt, og desuden noteres flg. Aftigelses: 49, 7n: *Væden*, i Sangbøgerne *Livet*; 49, 6n: *hos mig*, i Sangbøgerne *med mig*; 51, 1n: *Lyses*, i Sangbøgerne *Livets*. — I flg. Begrups „J. K.“, S. 150, drevet 1890 under en Kæretur fra Tarring til Møllerup (ved Randers), hvor J. K. var blevet Valgmenighedspræst 1890. — Se Norrilds „J. K.“, S. 190—91, samt Indledning, VIII, 10n—3n og X, 11—14. — Carl Nielsens Melodi til Digtet nu mere brugt end den oprindelige („Til vor lille Gjeruing ud“).

MORGENSANG. — Efter „Højskolebl.“, 2^o/12 1891, Sp. 379. De mange senere Sangbogstryk viser ingen egentlige Aftigelses: herfra. — Se Begrups „J. K.“, S. 149, Norrilds „J. K.“, S. 191—93 og en Artikel af Ejnar Skovrup i „Aarskrift for Ollerup Højskoles Elevforening“, 1919, S. 78—81, samt Indledning, VIII, 3n—5n. — Melodier af L. Nielsen og Olaf Ring.

CHRISTENLIV. — Efter „Højskolebl.“, 2^o/12 1893, Sp. 1185—86, her tilige en Beethoven'sk Melodi, som Fru Johanne Begtrup mindes at have hørt J. K. synges Digtet paa i Forbindelse med et „christeligt Foredrag“ i Randers 1893. — Digtet menes skrevet ved den Tid, da han og hans første Hustru besluttede at skilles. — Se Indledning, VIII, 6—12.

JUL. — Efter „Højskolebl.“, 2^o/12 1895, Sp. 1623—26. — J. K.s musikalske Hjælper, Johan Egeberg, var dengang Lærer i Drømmelstrup ved Randers.

HIERTENSGULD. — Efter „Illustreret Tidende“, 2^o/12 1903, S. 361. — Digtet, der m. H. t. Motiv næppe er uafhængigt af Drammatens „Rav“, lig-

ger paa Linje med Folkevise-Imitationerne i „Adelbrand og Malfred“ (1900); jfr. Paul V. Rubows „Saga og Pastiche“ (1923), S. 251—55.

GULDBRYLLUPSVERS. — Efter et Fru J. K. tilhørende Særtryk i Oktav (uden Aarstal), som det foreløbig ikke er lykkedes at stedfeste. De Linjer af Digtet, som findes i det af Sv. Dahl og Axel Linvald redigerede Værk „Sønderrjylland“ (1919, I, S. 178), og som formentlig er taget fra et Originalms., som nærværende Udgiver ikke har haft Adgang til, lader formode en Række mindre Afvigelser mellem Ms. og Trykket. — Til den pågældende Artikel i „Sønderrjylland“ (af J. Byskov om den vestslesvigske Bondeslægt Knudsen) henvises; se desuden Indledning, IX, 12—13. — Hans Aagesen Knudsen (1831—1917), Søn af J. K.s Farbroder, der var kendt under Hædersnavnet „store Knud paa Trøjborg“; Flora Knudsen, f. Tranberg, døde 1906.

FORAARSSANG. — Efter „Højskolebl.“, $\frac{3}{8}$ 1907, Sp. 625—26. — Se Indledning, VIII, 14—15. — Skolens Grundlægger var Thomas Bredsdorff.

SØLVBRYLLUPSSANG. — Efter „Højskolebl.“, $\frac{29}{4}$ 1909, Sp. 563—64. — Skrevet til Holger Bogtrups Sølvbryllup. — Se Indledning, IX, 8—10.

HERDIS. — Efter „Højskolebl.“, $\frac{18}{1}$ 1913, Sp. 509—10. — Den unge Fru Herdis Rasmussen, Datter af Forstander Tørkelsen, Vraa Højskole, hvor J. K. særlig gerne kom, og gift med en af Skolens Lærere, døde af Hjerteslag, kort efter sin Moders Død. — Se Bogtrups „J. K.“, S. 196—97, Norrilds „J. K.“, S. 51, „Aarskrift for Vraa Højskole“, 1918, S. 32—35, „Vendsyssel Tidende“, $\frac{22}{2}$ — $\frac{24}{2}$ 1920, og Indledning, X, 18n—12n.

SOLSORTEN. — Efter Romanen „En Ungdom“ (1913), S. 203—04. — Jfr. Skitsen „Solsorten“ i „Jyder“ I (1915). — Se Norrilds „J. K.“, S. 189—90, og Indledning, VIII, 5n—8n og IX, 9n—8n.

HØSTSALME. — Efter „Højskolebl.“, $\frac{18}{1}$ 1891, Sp. 1183—85, med Melodi. — J. K.s egen Note kan suppleres med Thade Petersens Artikel i „Menighedsbladet“, $\frac{9}{11}$ 1924, og med S. 41—44 i Schmidts „J. K.“. Den engelske Original findes f. Eks. S. 636—37 i „The Psalter in Metre“ (1925).

ENGELSK SALME. — Efter „Højskolebl.“, $\frac{3}{8}$ 1892, Sp. 1169—70, her tillige Melodien. — Jfr. Originalen, S. 210 i førnævnte engelske Værk. — Se Indledning, X, 15—16.

SØMANDENS KONE SYNGER — Efter „Højskolebl.“, $\frac{27}{12}$ 1901, Sp. 1699—1702, her tillige Melodien. — Med visse ortografiske Ændringer optrykt S. 192—93 i „Fra vor Hjemmen“ (1902). — Fodnoterne uddraget af en vedføjjet rigsdansk Oversættelse af J. K.. — Originalen f. Eks. S. 322—23 i „The Pageant of English Poetry“ (1916), William Julius Mickle (1734—88). — Se Indledning, IX, 4—7.